

DOI: 10.26104/NNТИК.2022.43.51.025

Шайылдаева А.К., Кошбакова Б.М., Омуралиев Н.А., Элебаева А.Б., Орозалиев Э.С.

**КЫРГЫЗСТАНДАГЫ МААЛЫМАТТЫК-РЕСУРСТУК БОРБОРЛОРДУН
ЖАНА МАКСАТТУУ КООМДУК КИТЕПКАНАЛАРДЫН УЮШТУРУУЧУЛУК
ДИАГНОСТИКАСЫ: СОЦИОЛОГИЯЛЫК ИЗИЛДӨӨ ТАЖРЫЙБАСЫ**

Шайылдаева А.К., Кошбакова Б.М., Омуралиев Н.А., Элебаева А.Б., Орозалиев Э.С.

**ОРГАНИЗАЦИОННАЯ ДИАГНОСТИКА ИНФОРМАЦИОННО-РЕСУРСНЫХ
ЦЕНТРОВ И ЦЕЛЕВЫХ ПУБЛИЧНЫХ БИБЛИОТЕК КЫРГЫЗСТАНА:
ОПЫТ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ**

A. Shaiyldaeva, B. Koshbakova, N. Omuraliev, A. Elebaeva, E. Orozaliev

**ORGANIZATIONAL DIAGNOSIS OF INFORMATION RESOURCE
CENTERS (IRC) AND TARGETS PUBLIC LIBRARIES IN KYRGYZSTAN:
EXPERIENCE OF SOCIOLOGICAL RESEARCH**

УДК: 027.6:308(575.2) (04)

Макалада Германиянын Элдик Университеттер Ассоциациясынын Эл аралык кызматташтык боюнча эл аралык уюм – институтунун жана КБнын колдоосу менен жүргүзүлгөн Кыргызстандын максаттуу коомдук китепканаларынын уюштуруучулук диагностикасы талданат. Макалада «Маалыматтык-ресурстук борборлору» жана Эл аралык немис Ассоциациясынын DVV International эл аралык кызматташуу уюмунун колдоосу менен 2021-жылдын сентябрь-октябрь айларында Кыргызстандагы 12 коомдук максаттуу китепканаларда өткөрүлгөн социологиялык изилдөөлөрдүн негизинде Кыргызстандын максаттуу коомдук китепканаларынын уюштуруучулук диагностикасы талданат. Уюштуруу диагностикасынын максаты – Кыргызстандын облустук жана райондук коомдук китепканалардын учурдагы абалын талдоо жана жааштарды жана чоңдорду окутуу жана өнүктүрүү үчүн билим берүү кызматтарын көрсөтүү боюнча китепкана мейкиндигин оптималдаштыруу боюнча сунуштарды түзүү болду. Диагноздун предмети: укуктук негиз; каржылоо булактары; китепкана системасынын институционалдык чөйрөсү.

Негизги сөздөр: коомдук китепканалар, уюштуруучулук диагностика, маалыматтык-ресурстук борборлор, китепкана мейкиндиги, оптималдаштыруу, билим берүү кызматтары, жааштар, чоңдор, окутуу, өнүктүрүү.

В статье анализируется организационная диагностика целевых публичных библиотек Кыргызстана, проведенная при поддержке Международной организации DVV International – Института по международному сотрудничеству Немецкой Ассоциации Народных Университетов Deutscher Volkshochschul-Verband e.V. (DVV) и ООО «Информационно-ресурсные центры» в сентябре-октябре 2021 года по результатам социологического исследования в 12 целевых публичных библиотеках Кыргызстана. Целью организационной диагностики – выступил анализ существующей ситуации в областных и районных публичных библиотеках Кыргызстана и формирование рекомендаций для оптимизации библиотечного пространства по предоставлению образовательных услуг для обучения и развития молодежи и взрослых. Предметом диагностики являлись: правовая основа; источники финансирования; институциональная среда библиотечной системы.

Ключевые слова: публичные библиотеки, организационная диагностика, информационно-ресурсные центры, библиотечное пространство, оптимизация, образовательные услуги, молодежь, взрослые, обучение, развитие.

The article analyzes the organizational diagnostics of target public libraries in Kyrgyzstan, carried out with the support of the International Organization DVV International - the Institute for International Cooperation of the German Association of Public Universities Deutscher Volkshochschul-Verband e.V. (DVV) and NGO "Information Resource Centers" in September-October 2021 based on the results of a sociological survey in 12 targeted public libraries in Kyrgyzstan. The purpose of organizational diagnostics was to analyze the current situation in the regional and district public libraries of Kyrgyzstan and form recommendations for optimizing the library space for the provision of educational services for the training and development of youth and adults. The subject of diagnostics were: the legal basis; sources of financing; institutional environment of the library system.

Key words: public libraries, organizational diagnostics, information and resource centers, library space, optimization, educational services, youth, adults, training, development.

2021-жылдын сентябрь-октябрь айларында "Өнүгүүнү баалоо Институту" тарабынан социологиялык изилдөө жүргүзүлгөн. Анда, эл аралык DVV International уюму, Германиянын элдик университеттер Ассоциациясы Deutscher Volkshochschul-Verband e.V. (DVV) жана "Маалыматтык-ресурстук борборлор" коомдук уюмдардын колдоосу менен Кыргызстандагы коомдук китепканалардын уюштуруу диагностикасы жүргүзүлгөн.

Социологиялык изилдөө 12 максаттуу китепкананын арасында жүргүзүлгөн:

1. А.Токтогулов атындагы Талас облустук китепканасы;
2. Сузак райондук борборлоштурулган китепкана системасы;
3. Жалал-Абад облустук китепканасы;
4. Т.Мияшев атындагы Ош облустук балдар китепканасы;
5. Т.Сатылганов атындагы Ош облустук китепканасы;
6. Баткен облустук китепканасы;
7. И.Исаков атындагы Нарын облусунун Кочкор райондук китепканасы;

8. С.Орозбаков атындагы Нарын облустук маалыматтык-тармактык китепканасы;

9. Т.Сыдыкбеков атындагы Ысык-Көл облустук китепканасы;

10. Тоң райондук китепканасы;

11. Чүй облустук (жалпыга жеткиликтүү) китепканасы;

12. К.Баялинов атындагы Республикалык балдар-өспүрүмдөр китепканасы.

Уюштуруу диагностикасынын максаты – Кыргызстандын облустук жана райондук коомдук китепканаларындагы учурдагы абалын талдоо жана жаштарды жана чоңдорду окутуу жана өнүктүрүү үчүн билим берүү кызматтарын көрсөтүү боюнча китепкана мейкиндигин оптималдаштыруу боюнча сунуштарды түзүү болду. Диагностун предмети: укуктук негиз; каржылоо булактары; китепкана системасынын институционалдык чөйрөсү.

Төмөнкү максаттуу топтор сурамжыланган:

1) китепкана иши жаатында чечим кабыл алуу деңгээлиндеги адамдар – 33 респондент;

2) китепкана кызматкерлери – 39 респондент;

3) Коомдук китепканалардын кызматын алган калк – өлкөнүн бардык облустарында жана Бишкек жана Ош шаарларында 248 респондент;

4) китепкана системасын өнүктүрүүгө катышкан тиешелүү түзүмдөрдүн жана уюмдардын жооптуу кызматкерлери (ӨЭУ, эл аралык уюмдар ж.б.) – 31 адам. Бардыгы болуп 447 респондент сурамжыланган, репрезентативдүү жана өлкөнүн бардык (7 облус, Бишкек жана Ош шаарлары) региондорун камтыган.

Жалал-Абад, Ош, Нарын жана Каракол шаарларында жалпы саны 84 катышуучу болгон фокус группалык топтук дискуссиялар өткөрүлдү;

Изилденүүчү Китепканалардын материалдык-техникалык абалына байкоо жүргүзүүнүн протоколдору – байкоо жүргүзүүнүн 12 протоколу толтурулган.

Методикалык жана уюштуруучулук китепканалар Кыргыз Республикасынын Маданият, Маалымат, Спорт жана жаштар саясаты Министрлигине баш ийип, анын талаптарына ылайык иш пландарын жана жүргүзүлгөн иштери боюнча отчетторду даярдайт.

Көптөгөн респонденттер мыйзамдык базаны толуктоо зарыл экендигин белгилешти. Мисалы, "Китепкана иши жөнүндө" Мыйзамындагы беренелердин бир бөлүгү [2] мыйзамдарга жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын иш тажрыйбасына дайыма эле дал келе бербейт, "Документтердин милдеттүү нускасы жөнүндө" мыйзам [3] иш жүзүндө иштебейт, анткени басмаканада басылган кандай гана продукция болбосун карабастан бул гезит же брошюра, китеп ж.б. ушул Мыйзамга ылайык китепканалар аларды акысыз алышы керек.

Китепканаларда китеп фондун толтуруу негизги

көйгөйлөрдүн бири экенин уюштуруучулук диагностика көрсөттү. Мисалы, китепканалардын бирине 150 000 сом бөлүнгөн жана китеп фондун толтуруу үчүн сатып алуулар боюнча тендерлер өткөрүлүп жатат, бирок китептердеги компетенттүү эмес компаниялардын тендерлерди өткөрүп жатканы өкүнүчтүү. Бул процессти тендерсиз түздөн-түз жүргүзсө жакшы болмок. Мисалы, ар бир облустук китепканада комплекттердин штаты бар. Бул кызматкер китептердин тизмесин түзүп, басмаканаларды, дүкөндөрдү кыдырса болмок. Тендерди жокко чыгаруу жана китептерди түздөн-түз сатып алуу жөнүндө жобону мыйзамга киргизүү зарыл.

Чындыгында, "китепкана" деген аталыш азыркы реалдуулукка туура келбейт, азыркы учурда "маалымат борбору" термини көбүрөөк ылайыктуу. Ошентип, азыр дээрлик эч кандай маданият үйлөрү жок жана айыл жергесинде бардык иш-чараларды өткөрүү китепканалардын жана алардын кызматкерлеринин мойнунда. Китепкана кызматкерлери бара-бара китепканалар эмне кылып жатканынан алыстап жатышат. Убакыт башкасын талап кылат. Мисалы, штаттык расписание чындыкка дал келбейт. Учурда тутумдук администрацияны киргизүү керек. Китепкананын штатында "системалык администратор" бирдиги жок, бирок ал керек. Азыр китепкана китептерди санариптештирүү менен алектенет жана китепканага китептерди санариптештирүү боюнча адис керек. Китепкана кызматкерлери китептерди санариптештирүүнү өздөрү жасашат, бирок аны туура үйрөтүү керек. Санариптештирүүнү киргизүү талабы иш кагаздарын азайтууга жардам бериши керек.

Мисалы, С. Жапаров кол койгон Кыргыз Республикасынын Президентинин 29-январь 2021-жылдагы "Инсандын руханий-адеп-ахлактык өнүгүүсү жана дене тарбиясы жөнүндө" жарлыгы чыгармачыл инсандарга, жазуучуларга, китепкана кызматкерлерине багытталган [4]. Инсандын руханий-адеп-ахлактык өнүгүүсү көркөм адабият өнүккөндө, адамдын руханий дүйнөсү бай болгондо, китептерден, окуудан маалымат алганда, улуу муундан үлгү алганда, ата-бабаларыбыздын салттарын, үрп-адаттарын сактаганда гана мүмкүн болот. Жарлыкты ишке ашыруу максатында китепкана кызматкерлери иш-чараларды уюштурууну сунушташат: китептердин бет ачарын, акындар, жазуучулар менен жолугушууларды, маданий-массалык иш-чараларды өткөрүү. Аймактарда базар мамилелеринде дээрлик адашып калган чыгармачыл адамдар, акындар, жазуучулар абдан көп, өз аудиториясын билишпейт, каякка чыгып сүйлөөнү билишпейт – бул чоң көйгөй. Көптөгөн жазуучулар китептерин кантип таратууну билишпейт, ошондуктан алар китепканаларга келип, китепканаларды жайылтууга жардам беришин суранышат. Азыркы учурда китепканалардын чыгармачыл союздар менен байланышын бекемдөө

зарыл: жазуучулар, акындар, сүрөтчүлөр ж. б.

Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары китепканаларды дагы колдонушат, бирок иш жүзүндө конкреттүү аткаруучулар жана жер-жерлерде аталган иш-чараларга мобилизаторлор катары көбүрөөк катышышат, анткени жергиликтүү бийлик өнүгүү стратегияларын жана пландарын ишке ашырууга катышат. Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары да белгилүү бир иштерди жүргүзүүнү талап кылышууда, ошондуктан азыр ар бир китепкана жергиликтүү санариптештирүүнү жүргүзүп жатат. Алар өздөрүнүн атактуу мекендештери: жазуучулар, акындар, сүрөтчүлөр жана учурдагы белгилүү коомдук-саясий ишмерлер жөнүндө маалыматтарды табышат, көрсөтүшөт жана жайылтышат. Мисалы, 2021-жылдын ноябрындагы жаңылыктарда Ак-Талаа районунун Жаңы-Тилек айылынын китепканасына жергиликтүү Акын Гүлжамили Шакированын ысымы ыйгарылгандыгы тууралуу маалымат болгон [5]. Жазуучулардын, акындардын, сүрөтчүлөрдүн, журналисттердин, ошондой эле жалпы коомчулуктун – айылдыктардын жергиликтүү китепканалары менен байланышын бекемдөө зарылдыгы келүүдө.

Ошентип, азыркы учурда китепканалар жер-жерлерде мамлекеттик стратегияларды жана өнүктүрүү программаларын жайылтуунун жана пропагандалоонун идеологиялык пункттарынын ролун аткарууда китепканалардын штаттык расписаниесинин жаңы түзүмүн кароо менен ченемдик-укуктук актыларда бекемдөө керек.

Китепканалардын ишинде жана штаттык расписаниесинде өзгөрүүлөр болду. Демек, чыгымдардын сметасында тендер өткөрүү боюнча адис жок, бирок бул үчүн компетенттүү адис да керек. Учурда таптакыр башка мамлекеттер керек, мисалы, штаттык бирдикте төмөнкү бирдиктер бар: башкы китепканачы, китепканачы, библиограф жана башкалар. Дагы бир архив архивчини талап кылат, ошондуктан мамлекеттин дагы бир бирдиги коюлат, бирок, негизинен, китепканачылардан кимдир бирөө архивист катары акысыз көрсөтүлөт. Китепкананын ишинин маңызын да, анын штаттык расписаниесин да өзгөртүү керек, эң башкысы өлкөнүн китепканаларынын ишин жөнгө салуучу ченемдик-укуктук документтерге жана актыларга бул өзгөртүүлөрдү киргизүү керек.

Бир катар китепканаларда жергиликтүү бийлик органдары ондоп – түзөөгө жана айрым коммуналдык кызматтарга акы төлөөгө каражат бөлүп берүү түрүндө бир жолку жардам көрсөтүшөт, бул китепкана директорлорунун-жетекчилеринин жөндөмдүүлүгүнө жараша болот. Тилекке каршы, коомдук китепканалардын ишин жергиликтүү бюджеттен каржылоо системалуу жана үзгүлтүксүз боло элек.

Каржылоонун дагы бир айырмалоочу өзгөчөлү-

гү-китепканаларга колдоо катары же эл аралык долбоорлорду ишке ашыруунун алкагында демөөрчүлүк, донордук каражаттардын келип түшүшү. Негизинен, компьютер жана башка жабдуулар, ошондой эле керектүү эмеректер түрүндө алынышы.

Айылдык китепканаларга карата мый-замдардагы кемчиликтерди жоюу чоң милдет болуп саналат. Айылдык китепканалар айыл өкмөттөрүнө баш иет. Буга байланыштуу айыл өкмөтү атайын билими жок адамдарды каттоого катышуу милдетин, шайлоолордо жана башка иш-чараларда калкты мобилизациялоо боюнча ишти алып салуу менен китепканачы кылып дайындайт. Айыл жериндеги китепканачылар адистигине жана милдеттерине тиешеси жок бардык жумуштарды аткарууга милдеттүү. Бул жерде борбордук жана айылдык китепканалардын биргелешип баш ийүү мамилелерин жөнгө салуу зарыл, анткени айылдык китепканалардын методикалык компонентин облустук китепкана чечет. Бирок, айыл өкмөтү айылдык китепканаларды каржылап жаткандыктан, китепкана кызматкерлерин өздөрү дайындап жатканы көйгөй жаратат. Учурда облустук китепканалар айылдык китепканалардын статусун эч кандай жогорулата албайт.

Дагы бир көйгөй - китепканалардын колдонуудагы ченемдик-укуктук базасы жана штаттык расписаниеси маалыматтык-ресурстук борборлорду жана коомдук китепканаларды билим берүү жана чоңдорду кайра даярдоо жагынан өнүктүрүүнүн жаңы реалдуулугун канчалык деңгээлде камтыйт.

Уюштуруучулук талдоо көрсөткөндөй, жер-жерлерде мазмундуу чыгармалары бар, мааниси бар, бирок өз чыгармаларын чыгара албаган көптөгөн кызыктуу жазуучулар бар, анткени аларда каражат, колдоо жок. Мына ушундай жергиликтүү жазуучуларга эмгектерин жарыялоо үчүн колдоо керек. Бул эмгектер жарыкка чыгышы үчүн бир катар китепканалардын негизинде кандайдыр бир басма продукциясын басып чыгаруу жакшы болмок. Мындай басма продукциясын чыгаруу же ай сайын кандайдыр бир тематиканы белгилөө Жазуучулардын Союзу да жакшы болмок. Мындай демилге таланттарды колдоп, алардын эмгектери (ырлар, жомоктор) жарыяланып, авторлор өз эмгектерин окуп, буга кубанып, андан да көбүрөөк түрткү алышмак.

Борбордук китепканалардын алдында жергиликтүү авторлордун, жазуучулардын жана акындардын чыгармаларын жана башка зарыл адабияттарды басып чыгара турган чакан басмаканаларды жана чакан басмаканаларды түзүү зарылдыгы бышып жетилди.

Китепкана ишин кошумча каржылоо мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү планында жана "Мамлекеттик-жеке өнөктөштүк жөнүндө" мыйзамдын негизинде 11-август, 2021-жыл [6] инвесторлорду, анын ичинде өзүнүн "чакан мекенинде" маданиятты өнүктүрүүгө

кызыкдар тышкы эмгек мигранттарынын ичинен жергиликтүү китепканаларды финансылык жана башка ар кандай колдоо планында издөө зарыл. Жер-жерлерде тигил же бул айылдык китепканаларды колдоо үчүн энчилүү финансылык эсептери бар интернет-аянтчаны түзүп, мындай эсептерде финансы каражаттарын топтоону уюштурса жакшы болмок, аларды толтурууга жараша жаңы китепканаларды куруп, аларды жаңы эмеректер, компьютердик жабдуулар жана башка зарыл каражаттар менен толтурса жакшы болмок.

Бул демилге эл тарабынан колдоого алынмак. Алсак, 2021-жылдын ноябрындагы жаңылыктарда демөөрчүлөрдүн бири Кара-Кулжа районундагы китепкананын курулушуна 7,5 миллион сом бергендиги тууралуу маалымат болгон.

Китепканачылыкты өнүктүрүүдөгү чоң көйгөйлөрдүн бири-китепканачылардын өздөрүнүн профессионалдуулугу, китепканачылар өздөрү канчалык эски жана жаңы талаптарга жооп бере алышат. Китепкана директорлорунун пикири боюнча китепкана кадрларын даярдоону жакшыртуу үчүн биринчиден компьютерлештирүү жана экинчиден санариптештирүү талап кылынат. Ошого карабастан, китепкана кызматкерлеринин кесипкөйлүк деңгээлин жогорулатуу артыкчылыктуу болмок.

Талкуулоо учурунда ФГДнын катышуучулары кадрларды даярдоодо жаш адистерди тартуу, китепкана кызматкерлеринин жана директорлорунун статусун көтөрүү үчүн китепкана кызматкерлеринин эмгек акысын жогорулатууга басым жасоо зарыл экендигине көңүл бурушту.

Кайра даярдоо жана квалификацияны жогорулатуу борборун түзүү, ошол эле учурда жылына бир жолу эмес, китепканачылардын квалификациясын дайыма жогорулатуу зарылдыгы бышып жетилди. "Тажрыйбалуулардан – тажрыйбасы аз кызматкерлердин билими жана көндүмдөрү" ички окутуу системасы бар. Бирок бул, "бадал" дегендей, бул жерде квалификациялуу, системалуу жана эң башкысы, кесипкөй мамиле жана дүйнөлүк тажрыйбаны жергиликтүү адистерге өткөрүп берүү зарыл. Бул жерде китепканалардын ишин дүйнөлүк деңгээлге көтөрүү үчүн эл аралык уюмдардын жардамы керек.

Тажрыйба алмашуу үчүн чет өлкөдөгү китепканачылардын квалификациясын жогорулатуу абдан маанилүү. Көпчүлүк Америка Кошмо Штаттарында квалификацияны жогорулатуу курсунан өтүштү. Чындыгында, Америкада болуу менен ал жакта көп нерсени үйрөнүшөт жана көпчүлүгү дүйнөлүк деңгээлге көңүл буруп, китепканаларынын ишин жакшыртууга умтулушат. Мындай умтулуулар колдоого алынышы керек.

Квалификацияны жогорулатуу жана жаңы билимдерди жана көндүмдөрдү алуу-бул чоң көйгөй.

Бул көйгөйдү чечүү зарыл: же китепкана кызматкерлерин кайра даярдоого жана квалификациясын жогорулатууга каражат бөлүү, же эл аралык уюмдардын сертификаттарын мамлекет тарабынан таануу жол-жобосун жүргүзүү. Ал эми өлкөнүн алдыңкы ЖОЖдорунан квалификацияны жогорулатуу боюнча көчмө курстарды уюштуруу мүмкүн, анткени 3-5 окутуучунун иш сапарына акы төлөө Бишкектин аймактарынан 30-45 угуучуга каржылоо тапканга караганда оңой.

Азыркы учурда DVV International мүмкүнчүлүктөрдү кеңейтүүдө - китепканаларга, окурмандарга жана жергиликтүү тургундарга гранттардын негизинде формалдуу эмес окутуу, билим жана эмгек көндүмдөрүн көптөгөн багыттар боюнча бекер беришет, муну дээрлик бардыгы оң кабыл алышат. Ошондой эле формалдуу эмес билим берүүгө социалдык жактан аярлуу адамдар жана мүмкүнчүлүгү чектелген адамдар тартылат, ошону менен алар туш болгон оор турмуштук кырдаалдарды жеңил өткөрүүгө жардам беришет.

Көпчүлүк китепкана директорлору азыркы учурда китепкана кызматкерлеринин чыныгы тажрыйбасына таянып, чоңдорду окутууда жана кайра даярдоодо прогресске жетишүүгө болот деп эсептешет, бирок аларды биринчи кезекте уюштуруучулук жана методикалык деңгээлин жогорулатуу үчүн окутуу керек. Мунун баары инновациялык мүнөздөгү билим жана китепкана таануу үчүн салттуу эмес.

Эгерде муну китепканалардын стандарттык штаттык расписаниеси менен кошо талдап көрсөк, анда, жок дегенде, окутуу иши боюнча методисттерди штаттык ырааттамага киргизүү зарылдыгы бышып жетилгендиги дароо көрүнүп турат, китепканалардын штаттык расписаниесин Заманбап китепканага коюлган жаңы талаптарга ылайык келтирүү зарыл. Бул жерде билим берүү бир нерсе, ал жерде талаптар башка, китепканаларда маданият башка экенин белгилей кетүү керек. Азыркы учурда китепканаларда педагогикалык иштерге көбүрөөк көңүл бурула баштады.

Китепканаларга баруу үчүн китепканалардын өздөрү берген ыңгайлуу шарттар чоң мааниге ээ. Чет өлкөгө барган көптөгөн кызматкерлер чет өлкөлөрдөгү китепканалардагы шарттарды, жаңы энелердин балдар бөлмөлөрүнө чейин атайын китепкананын дизайнын жана башка көптөгөн нерселерди кубаныч менен сүрөттөштү.

Тилекке каршы, китепкана имараттарынын курулган жылдары абдан капаланат, эң эски китепкана имараты 1926-ж. курулган, эң акыркы имарат, мындайча айтканда, эң "жаңы имарат" - 1992-жылы курулган, башкача айтканда 95 жылдан 29 жылга чейин.

Албетте, мындай курулуш жылдарындагы имараттар 50% учурда капиталдык оңдоону талап кылат. Косметикалык оңдоо 25% га талап кылынат. Негизи

эле, 16,7%га жаңы имарат талап кылынат. Кээ бир китепканалардын имараты такыр жок жана ыңгайлаштырылбаган ижарага алынган жайларда иштеп жатканы жөнүндө айтпаса дагы белгилүү.

Сузак райондук китепканасынын имараты, Т. Мияшов атындагы Ош балдар китепканасы, И. Исаков атындагы Кочкор борбордук китепкана системасы, Ысык-Көл облустук китепканасы башка уюмдар менен бир имаратта жайгашкан, бул китепканалардын толук кандуу иштешиндеги татаалдыкты түзөт. Жалал-Абад облустук китепканасы 1926-жылы самандан курулган эски имаратта жайгашкан. Аларда заманбап имарат куруу долбоору бар, ал бардык мам-лекеттик органдар тарабынан, анын ичинде жергиликтүү бийлик тарабынан бир нече жолу жактырылган, бирок тилекке каршы, бардыгы жаңы китепкана курууга "макул", бирок бюджеттик каражат жетишсиз. Анын үстүнө Баткен облустук китепканасы ижарачынын укугундагы мурдагы кафенин ыңгайлаштырылбаган бетон имаратында, ал эми Т.Мияшов атындагы Ош балдар китепканасы белгисиз себептер менен имараттан чыгарылууда. Биргелешкен фокус группалык талкуу учурунда Мамлекеттик курулуштун адиси Эс алуу парктарынын аймагында китепканалардын имараттарын курууну сунуш кылганына алып келди.

Эл аралык уюмдардын аракеттери менен китепканалардын компьютердик жабдуулар менен жабдылышы жакшырууда, бирок Компьютерлер аз, программалык камсыздоо эски, көбүнчө лицензиясы жок. Компьютерлерди жана оргтехниканы коопсуз пайдалануу жана сактоо талаптары (сигнализация, "Ойготкуч баскычтын" болушу ж.б.) дайыма эле коопсуздук ченемдерине ылайык келе бербейт.

Интернеттин болушу, байланыштын ылдамдыгы жана туруктуулугу (зымдуу, телефон линиясы, уюлдук байланыш ж.б.) маанилүү шарт болуп саналат. Бардык 12 китепканада Интернет жана телефон линиялары бар. 4 китепкананын интернет ылдамдыгы жакшы, калган 8 китепкана бир аз начарыраак. Ошого карабастан, Китепканалардын материалдык-техникалык базасынын кейиштүү абалына карабастан, китепкананын бардык кызматкерлери жогорку деңгээлдеги

зыяратчылардын жардамы менен окурмандарды ыңгайлуу жана коопсуз сезиши үчүн колунан келгендин баарын жасап жатышат.

Жалпысынан, изилденген 12 китепкана жайгашкан оор материалдык-техникалык шарттарга карабастан, директордон баштап катардагы техникке чейинки китепкананын бардык кызматкерлери өз милдеттерин үлгүлүү аткарып, окурмандарды ыңгайлуу жана коопсуз сезүүгө аракет кылышат. Бирок бул китепканаларды мындай коркунучтуу абалда калтыруу туура эмес дегенди билдирбейт. Тескерисинче, китепканаларды ыңгайлуу жана коопсуз мекемелерге айландыруу зарыл, ага жаштар гана эмес, жергиликтүү калктын бардык категориялары, анын ичинде пенсионерлер, калктын социалдык жактан аярлуу катмары, мүмкүнчүлүгү чектелген бардык каалоочулар келиши мүмкүн.

Адабияттар:

1. Липатов С.А. Модели и методы организационной диагностики // Методы практической социальной психологии: Диагностика. Консультирование. Тренинг: Учебное пособие для вузов / Под ред. Ю.М. Жукова. - М.: Аспект Пресс, 2004. - С. 48-68.
2. Кыргыз Республикасынын "Китепкана иши жөнүндө" Мыйзамы 16-ноябрь 1998-жыл жана 145. <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ky-kg/152?cl=ky-kg>
3. Кыргыз Республикасынын "Документтердин милдеттүү нускасы жөнүндө" Мыйзамы 22-ноябрь 1997-жылы <https://medialaw.asia/posts/30-05-2013/72077.html>
4. Кыргыз Республикасынын Президентинин "инсанды руханий-адеп-ахлактык өнүктүрүү жана дене тарбиясы жөнүндө" Жарлыгы 29-январь 2021-жыл УП№1 <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ky-kg/218473>
5. Ак-Талаа районундагы Жаңы-Тилек айылындагы китепканага акын Гүлжамил Шакированын аты ыйгарылды // - <https://ak-tala-r.turmush.kg/ru/news:1736595>
6. "Мамлекеттик-жеке өнөктөштүк жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамы, 11-Август, 2021-жыл жана 98-жыл <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ky-kg/112275?cl=ky-kg>
7. Кара-Кулжада китепкананы салууга демөөрчү 7,5 млн. сом берди // <https://www.turmush.kg/ru/news:1736039>
8. Субанов Б.А. Маалыматтык жана коммуникативдик технологиялардагы болочок экономист адистерди даярдоодогу ролу. / Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2014. №. 1. - С. 230-232.